

Haparanda skärgård SE0820108

Bevarandeplan Natura 2000-område

Länstyrelsen
Norrbotten

Titel: Haparanda skärgård SE0820108
Bevarandeplan Natura 2000-område.

Diarienummer: 511-12778-2018

Omslagsbild: Jörgen Naalisvaara, Länsstyrelsen i Norrbottens län

Kontaktuppgifter: Länsstyrelsen i Norrbottens län
971 86 Luleå
Telefon: 010-225 50 00 fax: 0920-22 84 11
E-post: norrbotten@lansstyrelsen.se
Internet: www.lansstyrelsen.se/norrbotten

ISSN: 0283-9636

Områdesinformation

Uppdaterad:	2019-05-10
Kommun:	Haparanda
Läge:	Längst söderut i Haparanda yttre skärgård
Markägarförhållanden:	Statligt
Områdets totala areal:	7431,3 ha
Områdestyp:	Föreslaget område av gemenskapsintresse (pSCI) 1995-12-01 Område av gemenskapsintresse (SCI) 2005-01-01 Särskilt bevarandeområde (SAC) 2011-03-01. Regeringsbeslut M2010/4648/Nm Särskilt skyddsområde (SPA) 1996-12-01. Regeringsbeslut M96/4019/4
Ytterligare skyddsform:	Nationalpark
Berörda samebyar:	Liehittjä

Innehållsförteckning

Allmänt	5
Vad är en bevarandeplan?	5
Tillståndsplikt och samråd.....	5
Översigtskarta.....	6
Naturtyper och arter som ska bevaras i området	7
Bevarandesyfte.....	9
Beskrivning av området.....	11
Bevarandemål.....	13
Fågelarter	14
Arter ur Art- och habitatdirektivet	16
Naturtyper	17
Hotbild	19
Bevarandeåtgärder.....	23
Bevarandetillstånd	24
Bilaga 1 – Arter och naturtyper	25

Allmänt

EU-länderna jobbar gemensamt för att värna om den biologiska mångfalden och har enats om vilka arter och naturtyper som är extra viktiga att skydda och bevara. Dessa finns listade i art- och habitatdirektivet samt i fågeldirektivet. De områden som ingår i det europeiska nätverket Natura 2000 har pekats ut eftersom de innehåller en eller flera av dessa arter och/eller naturtyper och är ett led i att skydda dessa. Vissa arter och naturtyper i direktiven är prioriterade vilket innebär att extra hänsyn ska tas till dem. Varje område som ingår i Natura 2000-nätverket föreslås av respektive länsstyrelse och beslutas av regeringen.

Vad är en bevarandeplan?

Över hela Sverige finns idag en stor mängd naturområden som ingår i Natura 2000. Till varje sådant område finns det en bevarandeplan som ur olika aspekter beskriver området och dess syfte, mål och värden. Bevarandeplanen är tänkt att fungera som:

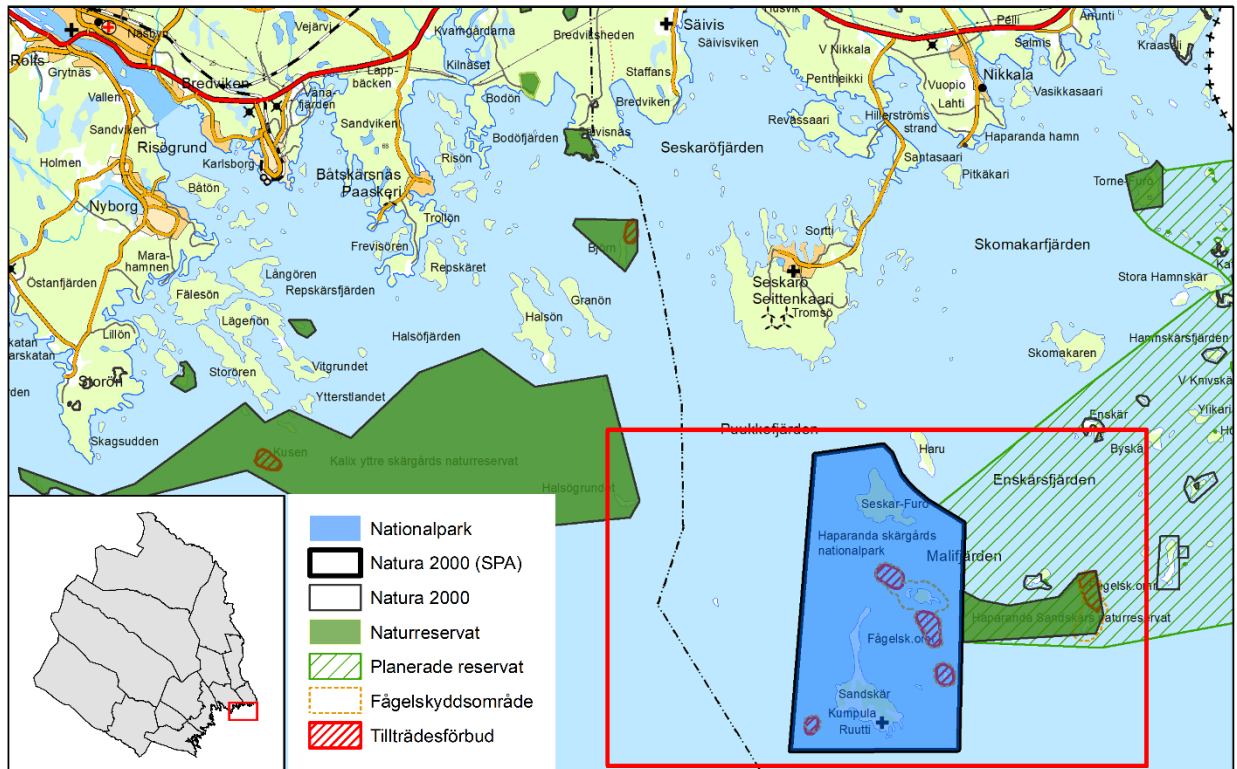
- Ett vägledande dokument för berörda myndigheter, kommuner, exploatörer m.fl. vid eventuella bedömningar och prövningar som kan ske vid exploatering eller andra åtgärder som riskerar att skada Natura 2000-området.
- Ett informationsunderlag vid bedömning av om området är tillräckligt skyddat och för hur området bör skötas för att på bästa sätt upprätthålla eller utveckla de naturvärden som pekats ut där.
- En informationskälla till markägare, brukare, marknadsaktörer och allmänhet om området och vilka värden som är speciella för just där.

Tillståndsplikt och samråd

Särskild lagstiftning gäller för Natura 2000-områden. Detta regleras i miljöbalken, 7 kap. 27-29§§. För att inte skada naturvärden krävs tillstånd för verksamheter eller åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område. Det kan även gälla åtgärder utanför Natura 2000-området, om de kan påverka miljön inom området. Eftersom det kan vara svårt att avgöra vilka åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka naturvärden behöver man samråda med Länsstyrelsen före genomförandet.

Ett tillstånd får lämnas endast om verksamheten/åtgärden ensam eller tillsammans med andra pågående eller planerade verksamheter/åtgärder inte kan skada den eller de livsmiljöer i området som avses att skyddas. Den får inte heller medföra att arter som avses att skyddas utsätts för en störning som på ett betydande sätt kan försvåra bevarandet av dessa inom området. Särskilda undantag kan göras från detta, men endast med regeringens tillstånd. Mer information om detta finns hos Länsstyrelsen, läs på webben eller kontakta en handläggare.

Översiktskarta

0 5 10 20 30 Kilometer

© Länsstyrelsen Norrbotten och © Lantmäteriet

0 1 000 2 000 4 000 6 000 8 000 10 000 Meter

Naturtyper och arter som ska bevaras i området

Haparanda skärgård är både ett så kallat SPA-område och ett SCI-område. Det innebär att det förutom naturtyper också finns arter i området från både Fågeldirektivet och Art-och habitatdirektivet, och från olika bilagor i respektive direktiv. Nedan redovisas dessa, fördelade efter direktiv och bilaga. Samtliga dessa arter och naturtyper är utpekade i Haparanda skärgård och ska bevaras i området.

Fågeldirektivet

Kod	Art	Häckning (H)/rast (R)/födosök (F)
A001	Smålom (<i>Gavia stellata</i>) ²	R
A002	Storlom (<i>Gavia arctica</i>) ²	R
A007	Svarthakedopping (<i>Podiceps auritus</i>)	R
A038	Sångsvan (<i>Cygnus cygnus</i>) ²	H, R
A042	Fjällgås (<i>Anser erythropus</i>)	R
A045	Vitkindad gås (<i>Branta leucopsis</i>)	H
A068	Salskrake (<i>Mergellus albellus</i>) ²	R
A075	Havsörn (<i>Haliaeetus albicilla</i>)	F
A081	Brun kärrhök (<i>Circus aeruginosus</i>) ²	R
A082	Blå kärrhök (<i>Circus cyaneus</i>) ²	R
A091	Kungsörn (<i>Aquila chrysaetos</i>)	F
A094	Fiskgjuse (<i>Pandion haliaetus</i>) ²	H
A098	Stenfalk (<i>Falco columbarius</i>) ²	R
A103	Pilgrimsfalk (<i>Falco peregrinus</i>)	R
A104	Järpe (<i>Tetrastes bonasia</i>) ²	H
A140	Ljungpipare (<i>Pluvialis apricaria</i>) ²	R
A151	Brushane (<i>Philomachus pugnax</i>) ²	R
A157	Myrspov (<i>Limosa lapponica</i>) ²	R
A166	Grönben (<i>Tringa glareola</i>) ²	H, R
A170	Smalnäbbad simsnäppa (<i>Phalaropus lobatus</i>) ²	R
A177	Dvärgmå (Hydrocoloeus minutus)	H
A190	Skräntärna (<i>Hydroprogne caspia</i>) ²	H, R
A193	Fisktärna (<i>Sterna hirundo</i>) ²	H, R
A194	Silvertärna (<i>Sterna paradisaea</i>) ²	H, R
A195	Småtärna (<i>Sternula albifrons</i>) ²	H, R

A222	Jorduggla (<i>Asio flammeus</i>) ²	R
A223	Pärluggla (<i>Aegolius funereus</i>) ²	R
A234	Gråspett (<i>Picus canus</i>)	R
A236	Spillkråka (<i>Dryocopus martius</i>)	R
A241	Tretåig hackspett (<i>Picoides tridactylus</i>) ²	H
A258	Rödstrupig piplärka (<i>Anthus cervinus</i>)	R
A272	Blåhake (<i>Luscinia svecica</i>) ²	R
A338	Törnskata (<i>Lanius collurio</i>) ²	H, R
A456	Hökuggla (<i>Surnia ulula</i>) ²	R

Kod	Art – Övriga arter	Häckning (H)/rast (R)
A043	Grågås (<i>Anser anser</i>) ²	H, R
A069	Småskrake (<i>Mergus serrator</i>) ²	H, R
A137	Större strandpipare (<i>Charadrius hiaticula</i>) ²	H, R

Art- och habitatdirektivet

Kod	Art	Areal (ha)	Andel (% ¹)
1938	Vikare (<i>Pusa hispida</i>) ²		
1940	*Småsvalling (<i>Alisma wahlenbergii</i>) ²		
1945	Bottnisk malört (<i>Artemisia campestris ssp. bottnica</i>) ²		
1968	Strandviva (<i>Primula nutans</i>) ²		
Kod	Naturtyp	Areal (ha)	Andel (% ¹)
1110	Sandbankar ²	4098,9	55
1140	Blottade ler- och sandbottnar ²	173,8	2
1170	Rev ²	341,6	5
1220	Sten- och grusvallar ²	29,5	<1
1630	*Strandängar vid Östersjön ²	113,5	2
1640	Sandstränder vid Östersjön ²	32,6	<1
2180	Trädklädda dyner ²	36,4	<1
4030	Torra hedar ²	53,7	1

7140	Öppna mossor och kärr ²	1,6	<1
9010	*Taiga ²	203,8	3
9030	*Landhöjningsskog ²	124,2	2
9080	*Lövsumpskog ²	1,2	<1

* - Art eller naturtyp prioriterad inom EU

1) Andelen utpekade naturtyper i området behöver inte uppgå till 100 % av arealen.

2) Fastställd av regeringen.

Ovan redovisas arter och naturtyper från fågeldirektivet och art- och habitatdirektivet som pekats ut som värdefulla i området. Det baseras på bästa tillgängliga kunskap, vilket för vissa områden skiljer sig något från vad som är beslutat av regeringen. Länsstyrelsen har i dessa fall för avsikt att föreslå ändringarna till regeringen när tillfälle ges. Vid förvaltning och tillståndsprovning utgår man ifrån i verkligheten förekommande naturtyper och arter, därför är det nödvändigt att bevarandeplanen redovisar dessa, även om de inte har hunnit beslutas av regeringen.

Områdets sand- och dynmiljöer har endast undantagsvis karterats och därmed förekommer sannolikt fler naturtyper kopplat till dessa miljöer.

Endast ett fåtal fältinventeringar har gjorts av de marina miljöerna. Vid en eventuell provning kan därför inventeringar av de marina värdena vara nödvändiga. En kvalitetssäkring av marina naturtyper håller för närvarande på att genomföras för länets Natura 2000-områden. Under 2019 kommer denna bevarandeplan därför sannolikt att uppdateras med aktuell kunskap om dessa naturtyper.

Information om naturtypernas utbredning inom området finns i kartverket Skyddad natur. Det finns på Naturvårdsverkets hemsida och hittas genom att där söka på "kartverket skyddad natur". Kartan över naturtyper hittas under Naturtypskarteringar. Kunskapen om Natura 2000-områdena utvecklas dock ständigt, kontakta därför Länsstyrelsen i Norrbotten vid behov av aktuell information.

Bevarandesyfte

Det övergripande syftet för områdets bevarande är att det (enligt 16§ Förordningen om områdesskydd) ska bidra till bevarandet av biologisk mångfald genom att upprätthålla eller återskapa gynnsam bevarandestatus för de ingående arterna och naturtyperna på biogeografisk nivå, det vill säga för hela nätverket. Det enskilda Natura 2000-områdets syfte är också att lokalt bevara eller återskapa ett gynnsamt bevarandetillstånd för de arter och naturtyper som utpekats.

Prioriterade bevarandevärden

Haparanda skärgård har pekats ut som Natura 2000-område eftersom det utgör en unik bottenviksmiljö med en stor variation av naturtyper, samt för sitt stora värde för fågellivet. Området har utsatts för liten mänsklig påverkan och har fått behålla en naturlig karaktär. Det hyser därmed rika naturmiljöer som utgör en livsförutsättning för många specialiserade och känsliga arter, samt hyser viktiga reproduktions- och födosöksmiljöer för den marina faunan och fågellivet. Processer som landhöjning, naturlig succession och påverkan av naturliga störningar som stormar och is- och vågverkan har varit de formande krafterna. Syftet med området är därför att bevara den värdefulla sammanhängande naturmiljön med sin opåverkade karaktär och rika biologiska mångfald. Stränder, landhöjningsskogar, dyner och alla andra ingående ekosystem ska ges förutsättningar att utvecklas naturligt utan negativ mänsklig påverkan. Det mycket rika fågellivet ska bevaras, genom att livsmiljöerna för respektive fågelart ska bibehållas och ingen mänsklig påverkan ska ske som kan riskera att försämra förutsättningarna för häckande, rastande respektive födosökande fåglar. Även de utpekade arterna vikare, småsvalting, bottnisk malört och strandviva ska ha goda livsförutsättningar inom området.

Prioriterade åtgärder

Naturtyperna ska få fortsätta utvecklas fritt och inga prioriterade åtgärder finns i dagsläget.

Gynnsam bevarandestatus

En livsmiljös bevarandestatus anses gynnsam när:

1. Dess naturliga eller hävdbeingade utbredningsområde och de ytor den täcker inom detta område är stabila eller ökande.
2. Den särskilda struktur och de särskilda funktioner som är nödvändiga för att den ska kunna bibehållas på lång sikt finns och sannolikt kommer att finnas under en överskådlig framtid.
3. Bevarandestatusen hos dess typiska arter är gynnsam.

En arts bevarandestatus anses gynnsam när:

1. Uppgifter om den berörda artens populationsutveckling visar att arten på lång sikt kommer att förbli en livskraftig del av sin livsmiljö.
2. Artens naturliga eller hävdbeingade utbredningsområde varken minskar eller sannolikt kommer att minska inom en överskådlig framtid.
3. Det finns och sannolikt kommer att fortsätta att finnas en tillräckligt stor livsmiljö för att artens populationer ska bibehållas på lång sikt.

Beskrivning av området

Haparanda skärgård är både nationalpark och Natura 2000-område. Området omfattar två stora öar samt nio mindre öar i skärgårdens sydvästligaste del. De två största öarna, Haparanda Sandskär och Seskar-Furö, utgör tillsammans cirka 700 ha av nationalparkens totala landareal på omkring 770 ha.

Haparanda skärgård är uppbyggd av kvartära avlagringar så som morän och isälvsmaterial och har en flack topografi. För cirka 1500 år sedan var hela området troligen en obruten havsytta. Det som idag är öar och skär var då sandbankar och moräntäckta grundområden. Den nuvarande överlden är resultatet av landhöjnings-, svallnings- och omlagringsprocesser. Dessa processer pågår än idag och landhöjningen ligger på cirka 85 cm per århundrade.

Sandskär är områdets största ö med sina drygt 400 ha. Det är en intressant ö och en av de mest välkända i Norrbottens skärgård. Sandskär har en säregen form då en tre kilometer lång sandrevel går ut från ön i nordlig riktning. Sand och sanddyner täcker till stor del även övriga delar av ön. Dynfälten är välutformade och uppvisar olika fenomen som är knutna till vindtransport av sand. Hit hör till exempel skogsbevuxna sanddyner och stora avblåsta plana ytor inne i dynfälten, så kallade stadionbildningar samt andra typer av dyner. Längs öns stränder och intill gamla strandlinjer finns blockmarker, strandvallar och klapperfält.

Sandskärs skogsvegetation domineras av glesa, kortväxta men grova tallskogar. I fuktiga partier finns lundartade björk- och aspskogar. Särskilt aspbestånden har orörd, urskogsartad karaktär. Stora ytor på ön utgörs dock av hedmark utan trädvegetation. Dessa ytor är endast bevuxna med spridda grupper av enbuskar. Floran på ön har speciella särdrag. Vanliga arter som ljung, blåbär, lingon och mjölon dominerar men dyn- och strandvegetationen innehåller också en rad intressanta arter som bottenviksmalört, strandärt, havtorn, marviol, backglim och finnskräppa. I den grunda marina miljön växer typiska arter som höstlånke, slamkrypa, nålsäv, knoppslinga och hårsärv tillsammans med olika natearter.

Sandskär är sedan länge känd som en bra observationsplats för flyttfågel och på ön finns Haparanda Sandskärs fågelstation. Det är framförallt öns strategiska läge, långt ut i skärgården och de ideala rastningsbiotoperna för många fågelarter, som utgör grunden för det ornitologiska intresset. Genom fågelstationens verksamhet, som innefattar sträckfågelstudier, ringmärkning och häckfågeltaxeringar, är fågellivet väldokumenterat. Cirka 230 fågelarter har observerats av vilka drygt 80 har konstaterats som häckfåglar. Ett 50-tal arter häckar årligen i nationalparken. Till de vanligaste arterna räknas småskrake, silvertärna, göktyta, sävsångare, lövsångare och sävsparv.

I området växer den sällsynta arten småsvalting. Det är en vattenlevande växt som är endemisk för Östersjöområdet. Arten har sin största utbredning i Bottenviken men den finns främst på den finska sidan. I Sverige är lokalerna begränsade till två områden, Haparanda

skärgård och Rånefjärden. I Bottenviken växer arten på cirka 0,3-1 meters djup, i områden som är skyddade från kraftig vågerosion och ishyvling samt i områden som inte torrläggs fullständigt vid lågvatten. Småsvalling är en konkurrenssvag art och försvinner snabbt där vass och annan storväxt vegetation breder ut sig.

I området förekommer en mängd grunda och sandiga vikar som är viktiga rekryteringsområden för sikyngel och kustlekande sik leker också i området. På reven leker strömming och där står även harr. Renar vandrar varje vinter ut i skärgården. Vissa år kan flera hundra renar uppehålla sig på Sandskär. Det händer att strörenar stannar kvar under sommaren. Även älgar nyttjar ön i stor utsträckning och sätter en tydlig prägel på ön genom sitt hårda bete av träd- och buskvegetationen. Av sälarterna förekommer vikare regelbundet och gråsäl sällsynt.

Sandskär är av riksintresse för kulturmiljövården och på ön finns fiskeläge, husgrunder, båtlänningar och kapell.

Seskar-Furö är områdets näst största ö och har i stort sett samma geomorfologiska karaktärer som Sandskär, men ön har också egna intressanta särdrag. Öns vegetation avviker från Sandskärs genom ett tätare och mer högväxt trädskikt. Torra tallhedar dominerar men även lövbestånd förekommer. Stränderna utgörs av sand- och blockstränder som övergår i hedartad vegetation. Längs stranden i nordväst finns ett klapperstensområde ute på en udde. På öns sydöstra sida finns flera grunda marina miljöer, skyddade från bland annat vågexponering. Där har undervattensvegetationen möjlighet att sprida ut sig. Några av de vanligaste arterna är höstlånke, borststräfsa, nålsäv, spädnate, pilblad och sylört. Längst öns södra stränder trivs även strandvivan.

Mellan Seskar-Furö och Sandskär ligger Stora och Lilla Harrsten, som båda har storblockiga flacka stränder. Öarna är sandiga på sina centrala delar. Till skillnad mot lilla Harrsten finns dock några enstaka björkar och rönnar på stora Harrsten, där även renlav, gullris och enstaka enar karaktäriserar öns inre delar. På nordsidan finns även en liten krönvall av klappersten. Öarna är riktiga fågelöar och här häckar ett stort antal skratt- och fiskmåsar, men även en hel del änder och vadare. Dessutom finns stora kolonier av både grå- och silltrut samt dvärgmåsar på öarna.

Centralt beläget i områdets östra del ligger ön Mali som domineras av en ganska frodig björkskog med inslag av en, gråal och asp. Öster om Mali ligger ön Eva som vid lågvatten har förbindelse med Mali, de två öarna kommer därmed inom en snar framtid bilda endast en större ö till följd av landhöjningen. Mellan öarna bildas en lagun som är väl skyddad från vågexponering. I lagunen växer både en varierad och utbredd vegetation. På de grunda djupen växer främst höstlånke, nålsäv och spädnate, medan ålnate, hårmöja, sylört och hårsärv växer något djupare. Eva är uppdelad i två trädbevuxna delar som förbinds av en

vegetationsklädd revel. Träden utgörs främst av al, björk och rönn. Fältskiktet är torrt men med inslag av typiska skogsväxter som hönsbär och skogsstjärna. Vid stränderna växer stora mängder kärrspira och även strandviva förekommer. På öarna häckar även ett flertal skärgårdsfåglar.

Söder om Mali ligger ön Björn. Den södra sidan av ön är skogsklädd, huvudsakligen med björk. Mot norr blir marken sandigare och torrare. Där växer enbuskar tillsammans med enstaka rönnar. Ett vackert blockfält ligger vid den norra stranden. Förutom den vanliga havsstrandsvegetationen märks särskilt de rikligt förekommande havtornsbuskarna, som är särskilt vanliga på öns södra del. I grundområdet på Björns sydöstra sida växer skörsträse, gräsnate och knoppslinga.

Ön Korkea omges till stor del av storblockiga stränder. På öns östra sida finns strandängar. Högre upp på land förekommer sand och på de mer exponerade platserna klappersten. Några spridda rönnar finns på öns högre delar. Karaktäristiskt för ön är annars de omfattande mjölkörtsbestånden. Här häckar bland annat tordmule, ejder och roskarl. Kajava är en något mindre ö än Korkea, men påminner annars mycket om varandra. Stora delar av Kajava domineras däremot utav stugbebyggelse, som annars är relativt ovanligt i området.

Islandet och Björns sten är två skär som för inte allt för länge sedan låg under havsytan. Båda skären är blockiga och endast ett fåtal växter har kunnat kolonisera dessa karga platser. På Björns sten har hittills endast krypven, strandråg, åkermolke och gultåtel fått fäste. Även här häckar ett flertal kustlevande fågelarter.

Haparanda skärgård ingår i Östersjökonventionen HELCOM:s nätverk av marina skyddade områden. De särskilt värdefulla kust- och havsområdena benämns Marine Protected Areas, så kallade HELCOM MPAs.

Bevarandemål

Bevarandemålet beskriver det tillstånd som ska råda när arten/naturtypen har uppnått gynnsamt bevarandetillstånd och genom detta också på bästa sätt fyller sin funktion i Natura 2000-nätverket. Det är tänkt att fungera som en vägledning vid t.ex. skötselplanering och uppföljning men utgör också ett viktigt underlag vid tillståndsprövning. De angivna arealerna får avvika från bevarandemålen om det är till följd av naturliga förändringar, t.ex. i kusthabitat med aktiv landhöjning eller deltabildning. För en beskrivning av arter och naturtyper, se Bilaga 1.

Fågelarter

Övergripande mål

I detta avsnitt anges övergripande bevarandemål som gäller för samtliga utpekade fågelarter. I nedanstående avsnitt förtydligas målbeskrivningen även i artspecifika mål för arterna ur Fågeldirektivets Bilaga 1.

Samtliga arter ska ha tillgång till lämpliga livsmiljöer för födosök och vila, och tillgång till häckningsplatser ska finnas för alla häckande arter. Fåglarnas livsmiljöer ska inte minska, och området ska behålla sådana kvaliteter utifrån respektive arts krav på sin livsmiljö att antalet par av häckande fåglar respektive individer som rastar i Haparanda skärgård kan bibehållas över tid inom ramen för naturlig variation. Det innebär att de naturtyper i Haparanda skärgård som är av värde för fågelarterna, däribland stränder, strandängar, buskmarker och hedar ska bevaras med avseende på deras utbredning och för fågellivet viktiga kvaliteter. Ett flertal av fågelarterna är känsliga eller mycket känsliga för störning under sin häckning och mänsklig störning ska vara på en fortsatt försumbar nivå för samtliga häckande arter.

Smålom A001, sångsvan A038, brushane A151, grönbena A166 och smalnäbbad simsnäppa A170

För sjö- och våtmarksfåglarna smålom, sångsvan, brushane, grönbena och smalnäbbad simsnäppa är det av största vikt att områdets vattensamlingar och grunda strandmiljöer bevaras med avseende på utbredning, hydrologi och strukturell variation.

Storlom A002 och svarthakedopping A007

Lämpliga rastningsmiljöer längs kusten ska fortsatt finnas för storlom och svarthakedopping i Haparanda skärgård.

Fjällgås A042

Lämpliga rastområden ska fortsatt finnas för fjällgås, med god födotillgång (framför allt gräsvegetation). Fjällgåsen ska inte utsättas för mänsklig störning under rastning.

Vitkindad gås A045

Små, flacka öar där vitkindad gås kan häcka ska bevaras i Haparanda skärgård. Lämpliga födosöksområden ska finnas i form av öppna gräsbevuxna ytor, såsom öppna strandängar.

Salskrake A068

De miljöer där salskraken kan söka föda såsom strandmiljöer ska bevaras intakta med avseende på hydrologi och vegetation.

Havsörn A075

Området ska fortsätta att utgöra lämpligt födosöksområde för havsörn. Det innebär att de fiskrika vattnen ska behålla sin artsammansättning och individrikedom och fågellivet ska vara fortsatt rikt, framför allt populationerna av vadare och änder.

Brun kärrhök A081, blå kärrhök A082, stenfalk A098 och pilgrimsfalk A103

Området ska utgöra lämplig rastlokal för kärrhökarna och falkarterna. De öppna markerna i Haparanda skärgård där brun kärrhök, blå kärrhök och stenfalk kan födosöka, såsom hedar och gräsmarker, ska bevaras intakta. Tillgången på föda i form av småfågel, gnagare och groddjur ska vara god. Även höga tätheter av sjöfågel och vitfågel ska finnas i området då dessa utgör en viktig födoresurs för pilgrimsfalk.

Kungsörn A091

Haparanda skärgård ska fortsätta att utgöra ett fullgott födosöksområde för kungsörn. Det innebär bland annat att området ska hysa god tillgång till föda i form av småvilt (däggdjur och fåglar i storleksklassen 0,5–5 kg).

Fiskgjuse A094

Det ska finnas gott om gamla, grova tallar i området där fiskgjusen kan bygga bo, och mänsklig störning ska vara försumbar för arten.

Järpe A104

Täta blandskogar med gran, asp, al och björk ska bevaras avseende hydrologi och trädslagsblandning.

Ljungpipare A140 och myrspov A157

De öppna markerna och grunda våtmarksmiljöerna utan högre vegetation ska behålla sin öppna karaktär och inte förtätas eller växa igen, för att fortsatt utgöra lämpliga rastningsmiljöer för ljungpipare och myrspov.

Dvärgmåås A177

Lämpliga häckningsmiljöer för dvärgmåås, såsom små trädlösa holmar och skär, ska fortsatt finnas i Haparanda skärgård.

Skräntärna A190, fisktärna A193, silvertärna A194 och småtärna A195

Områdets grunda och fiskrika kustområden där skräntärna, fisktärna, silvertärna och småtärna kan födosöka ska bevaras. För skräntärnans och småtärnans häckning ska låga

sand- och grusrevlar, klippöar och sandstränder lämnas orörda. Mänskliga aktiviteter ska inte störa arternas häckning.

Jorduggla A222, pärluggla A223 och hökuggla A456

Öppna miljöer lämpliga för jordugglans, pärlugglans och hökugglans födosök såsom hedar och gräsmarker ska bevaras. Tillgången till föda i form av sork och andra smågnagare ska vara god inom ramen för gnagararternas naturliga populationsvariationer.

Gråspett A234 och spillkråka A236

Det ska råda god tillgång på äldre träd och död ved (främst stående döda träd och stubbar) och öppna solexponerade miljöer där arterna kan finna föda i form av vedlevande och marklevande insekter och myror.

Tretåig hackspett A241

Områdets skogspartier ska förbli sammanhängande med stort inslag av döende eller döda träd (minst 10-15 m³/ha). Äldre blandskogspartier med stort lövinslag ska fortsatt finnas i Haparanda skärgård.

Rödstrupig piplärka A258 och blåhake A272

Lämpliga rastningsmiljöer för rödstrupig piplärka och blåhake ska fortsatt finnas i Haparanda skärgård.

Törnskata A338

Det ska finnas solexponerade öppna marker med gott om blommande och bärande buskar som hyser en rik insektsförekomst för törnskatans födosök och häckning.

Arter ur Art- och habitatdirektivet

1938 Vikare

Vikaren ska ha en gynnsam bevarandestatus på länsnivå och området ska bidra till detta. Området ska utgöra en god livsmiljö för arten.

Småsvaltung 1940

Områdets alla bestånd av småsvaltung ska vara livskraftiga. Artens livsmiljö ska förbli fri från negativ mänsklig påverkan och ska succesivt nybildas i takt med landhöjningen. Bottnen ska vara fri från ingrepp eller störning och strömförhållandena ska ha en naturlig prägel. Vattnet ska vara klart och livsmiljön ska sakna negativ påverkan från övergödning.

Bottnisk malört 1945

Den bottniska malörten ska ha en stabil och livskraftig population inom området. Artens livsmiljö ska inte minska eller försämrans, den sandiga marken ska fortsätta att störas måttligt så att sand blottas och inte täcks av ett sammanhängande växttäckte.

Strandviva 1968

Områdets bestånd av strandviva ska vara stabila och livskraftiga. Artens livsmiljö ska inte minska eller försämrans och ska hysa en naturlig hydrologi med inslag av naturlig störning från t.ex. vågor och havsis.

Naturtyper

Sandbankar 1110

Naturtypen ska fortsätta att ha en areal på minst 4098,9 ha. Naturliga processer präglar naturtypens tillstånd och utveckling. Vattenkvalitén ska vara god, utan negativ påverkan från övergödning eller skadliga ämnen. Naturtypen ska även hysa typiska arter av fiskar, fåglar, kärlväxter, alger och/eller ryggradslösa djur.

Blottade ler- och sandbottnar 1140

Naturtypen ska fortsätta att ha en areal på minst 173,8 ha. Den ska utgöras av naturligt uppkomna ler- och sandbottnar som delvis blottas vid lågvatten. Havsvågor, landhöjning, ishyvling och andra naturliga processer präglar naturtypens tillstånd och utveckling. Bottnarnas förutsättning att utgöra födosökslokal för fåglar ska upprätthållas. Vattenkvalitén ska vara god, utan negativ påverkan från övergödning eller skadliga ämnen. Naturtypen ska hysa typiska arter av fåglar, fiskar och/eller ryggradslösa djur.

Rev 1170

Naturtypen ska fortsätta att ha en areal på minst 341,6 ha. Naturtypen ska hysa en naturlig artsammansättning med bl.a. typiska arter av alger, fiskar och/eller ryggradslösa djur. Naturtypens förutsättning att utgöra lek- och uppväxtmiljö för fiskar ska upprätthållas. Vattenkvalitén ska vara god, utan negativ påverkan från övergödning eller skadliga ämnen.

Sten- och grusvallar 1220

Naturtypen ska fortsätta att ha en areal på minst 29,5 ha. Artsammansättningen ska vara naturlig och innehålla typiska arter av kärlväxter. Det ska finnas en tydlig zonerings av olika vegetationstyper, från vattnet och uppåt. Slitage eller annan påverkan till följd av mänsklig aktivitet ska vara försumbar.

Strandängar vid Östersjön 1630

Naturtypen ska fortsätta att ha en areal på minst 113,5 ha. Den ska utgöras av en trädfri och naturligt uppkommen strandäng. Ängens struktur och flora ska vara präglad av landhöjning och naturlig störning från t.ex. vågor, vattenståndsfuktuationer och havsis. Naturtypen ska hysa typiska arter av kärlväxter och/eller fåglar. Naturtypen ska hållas fri från tydligt negativ mänsklig påverkan.

Sandstränder vid Östersjön 1640

Naturtypen ska fortsätta att ha en areal på minst 32,6 ha. Den ska utgöras av en sandstrand präglad av naturliga processer som skapas av vind och vågverkan. Naturtypen ska hysa typiska arter av kärlväxter.

Trädklädda dyner 2180

Naturtypen ska fortsätta att ha en areal på minst 36,4 ha och vara präglad av naturlig växt- och sanddynssuccession. En viss störning av markskiktet kan bidra till att skapa förekomst av sandblottor, vilket gynnar mångfalden. Trädskiktet ska ha en naturlig struktur, trädslagsblandning och åldersfördelning. Främmande arter som kan utgöra ett hot mot naturmiljön ska inte förekomma och områdets hydrologi ska vara intakt. Det ska förekomma för naturtypen typiska arter av kärlväxter.

Torra hedar 4030

Naturtypen ska ha en fortsatt areal på minst 53,7 ha. Slitage eller annan negativ påverkan till följd av mänsklig aktivitet ska vara försumbar. Naturlig succession och andra naturliga processer präglar naturtypens tillstånd och utveckling. Den ska hysa en naturlig artsammansättning och för naturtypen typiska arter.

Öppna mossar och kärr 7140

Naturtypen ska ha en fortsatt areal på minst 1,6 ha. Den ska utgöras av en öppen torvbildande våtmark med intakta hydrologiska förhållanden och en opåverkad hydrokemi. Omgivande skog ska vara intakt i sådan utsträckning att den utgör en fungerande naturlig buffertzon som t.ex. förhindrar läckage av näring och sediment. Inga körskador eller diken

Typiska arter

Varje naturtyp har en egen uppsättning typiska arter. Dessa har valts ut eftersom de är knutna till viktiga strukturer eller funktioner i naturtypen eller själv utgör ett naturvärde. De är ofta känsliga och reagerar då snabbt på negativ förändring. Detta gör att deras förekomst är en positiv indikator för naturtypen och utgör därmed en bedömningsgrund för naturtypens bevarandetilstånd. En generell förutsättning för gynnsamt bevarandetilstånd för en naturtyp är att ingen påtaglig minskning ska ske av populationerna av de typiska arterna.

med avvattnande effekt ska finnas. Den ska hysa för naturtypen typiska arter av kärlväxter och mossor.

Taiga 9010

Naturtypen ska fortsätta att ha en areal på minst 203,8 ha. Den ska ha en naturlig struktur och vara präglad av naturlig succession och störning, alternativt naturvårdande insatser. Skogen ska ha en naturlig trädslagsblandning med en stor åldersspridning, från plantor till mycket gamla träd, och innehålla gott om stående och liggande död ved. Utländska trädslag eller andra främmande arter som kan utgöra ett hot mot naturmiljön ska inte förekomma. Områdets hydrologi ska vara intakt. De olika skogsmiljöerna ska hysa ett växt- och djurliv med en mångfald av arter som är beroende av orördhet och långvarig träd- och lågakontinuitet eller naturlig störning. Det ska även förekomma för naturtypen typiska arter av kärlväxter, svampar och/eller lavar.

Landhöjningsskog 9030

Naturtypen ska fortsätta att ha en areal på minst 124,2 ha. Den ska ha en naturlig struktur och vara präglad av naturlig succession och landhöjning, med en typisk gradient av ung till gammal primärskog. Skogen ska ha en naturlig trädslagsblandning med en stor åldersspridning samt innehålla död ved. Utländska trädslag eller andra främmande arter som kan utgöra ett hot mot naturmiljön ska inte förekomma. Områdets hydrologi ska vara intakt. Det ska även förekomma för naturtypen typiska arter av svampar och/eller fåglar.

Lövsumpskog 9080

Naturtypen ska fortsätta att ha en areal på minst 1,2 ha och utgöras av fuktig till blöt naturskog dominerad av triviallöv. Sumpskogen ska vara präglad av naturlig succession och störning och ha en tydlig förekomst av gamla träd och död ved. Främmande arter som kan utgöra ett hot mot naturmiljön ska inte förekomma. Hydrologin ska vara opåverkad och inga diken eller körskador med avvattnande effekt ska finnas. Det ska även förekomma för naturtypen typiska arter av kärlväxter och mossor.

Hotbild

Nedan beskrivs ett antal potentiella hot mot Natura 2000-områdets värden. Hoten som redovisas är exempel på verksamheter och aktiviteter som bedöms kunna åstadkomma en negativ påverkan på de utpekade naturtyperna och arterna. Texten syftar till att vara vägledande vid prövning och förvaltning. Den ska dock inte ses som komplett utan även andra hotbilder än de som beskrivs här kan bli aktuella och varje enskilt områdes förutsättningar ska alltid beaktas. De faktorer som är av global karaktär, till exempel luftföroreningar och klimatförändringar kan inte lösas genom områdets skötsel utan måste lösas i den politiska debatten. I bevarandeplanen ligger tyngdpunkten därmed främst på

kända, potentiella och lokala hot, om det inte är av betydelse för förvaltningen. Om något sker inom eller utanför Natura 2000-området är inte avgörande för prövningen, utan så länge negativa effekter riskerar att uppstå för de utpekade värdena så bedöms det som ett hot. Hänsyn ska alltid tas till det faktum att lokal mänsklig aktivitet kan få konsekvenser över stora havsområden.

- Fysisk exploatering
 - Kustexploatering
 - Nybyggnation, utbyggnad eller underhåll av anläggningar och liknande orsakar alla ett väsentligt ingrepp i miljön och leder i många fall till störning eller en direkt förlust av livsmiljöer. Detta kan utgöra ett stort hot mot viktiga naturvärden.
 - Utbyggnad av bryggor, marinor, stenpirar och vågskydd utgör ett lokalt ingrepp i miljön, men kan också skapa förändringar i vattenflödet i grunda vattenmiljöer. Detta kan i sin tur påverka bottenens utseende och struktur, sedimentdynamik och därmed även artsammansättning och ekosystemet som helhet. Muddringsarbete kan dessutom förändra bottenstrukturer, orsaka grumling och sedimentation samt fragmentera viktiga livsmiljöer. Samtliga av dessa åtgärder innebär även ett stort hot mot småsvaltingen.
 - Utvinning av energi, material och mineral
 - Utvinning av material, t.ex. grus- och sandtäkt kan orsaka skador på miljön samt orsaka en direkt förlust av livsmiljöer.
 - Havsbaserad vindkraft tar mark i anspråk och leder till en förlust av livsmiljöer. Utöver detta tillkommer störningar i form av ljud, ljus och rörelse under både etablering och drift av vindkraftverken. Det skulle även innebära ett hot mot områdets stora rovfåglar.
- Vägar och farleder
 - Etablering av nya farleder eller arbete med fördjupningar och breddningar av befintliga farleder för större eller mindre båtar kan ha en negativ inverkan på den marina miljön. Muddringsarbete i samband med detta kan t.ex. förändra bottenstrukturer, orsaka grumling och sedimentation samt fragmentera viktiga livsmiljöer. Förändrat vattenflöde kan dessutom ha en negativ inverkan på grunda vattenmiljöer.
 - Vågexponering från båttrafik kan skada småsvaltingen som är mycket känslig för påverkan av de mjukbottnar där den växer.
- Användning av biologiska resurser
 - Skogliga åtgärder som exempelvis avverkning, röjning och gallring utgör hot genom att lämpliga strukturer eller livsmiljöer förstörs eller avlägsnas. Sådana

skogliga åtgärder riskerar att kraftigt missgynna flera fågelarter i området som kräver specifika skogstyper, exempelvis järpe, fiskgjuse, spillkråka och tretåig hackspett.

- Ett ohållbart fiske kan ha en negativ inverkan på mängden fisk, storleksfördelningen inom fiskpopulationerna samt förändra förhållandet mellan rovfisk och bytesfisk. Detta kan leda till skadliga kaskadeffekter i ekosystemet, t.ex. ge en ökad förekomst av fintrådiga alger och försämra födotillgången för fågelarter som fiskgjuse, lommar och tärnor.
- Fiskeriverksamhet kan orsaka en fysisk skada på bottenmiljöer, då olika fiskeredskap släpas eller placeras ut. Störst inverkan har bottenrålning men även garn och burar kan ha en negativ inverkan på särskilt känsliga grunda bottenar.
- Oönskade bifångster på t.ex. säl och fågel förekommer vid fiske med nät. Detta utgör den vanligaste dödsorsaken för sälar och kan därmed utgöra ett lokalt hot mot bestånden.
- Störning och intrång av enskilda mänskliga aktiviteter
 - Motordriven trafik, t.ex. motorbåtar och vattenskotrar producerar störning i form av ljud och vattenrörelse. På grunt vatten kan grumling och sedimentation ha en stor negativ inverkan på undervattensvegetationen och filtrerande djur som lever på bottenarna.
 - Användning av drönare kan utgöra ett hot mot störningskänsliga fågelarter om det görs under häckningssäsongen.
 - Omfattande ankring på grunda mjukbottenmiljöer kan orsaka skador på bottenmiljön samt leda till en förändrad artsammansättning.
 - Terrängkörning på barmark kan orsaka stor skada på landmiljön, i synnerhet på våtmarker och sandmark, vilka är särskilt känsliga.
 - För sandmiljöer eller känsliga ängs- och hedmarker kan ett för högt besöksstryck skapa slitageskador.
 - För bottenisk malört innebär viss störning att sanden hålls öppen, vilket gynnar arten. Om denna störning upphör skapas igenväxning, vilket hotar artens förekomst.
 - Ett aktivt friluftsliv och annan mänsklig aktivitet i områden där känsliga fågelarter häckar kan innebära störning med påverkan på häckningsresultatet för flera arter, bland annat fiskgjuse och tärnor. Körning med motorbåtar och vattenskotrar i närheten av mindre öar där framför allt tärnor häckar utgör ett hot mot arterna.
 - Militära övningar och aktiviteter kan orsaka skador på både den marina miljön och på land, t.ex. orsaka slitage, grumling och buller.
 - Illegal jakt och förföljelse av de stora rovfåglarna utgör ett allvarligt hot.

- **Föroreningar**

Alla typer av verksamheter och åtgärder som leder till att miljöfarliga ämnen t.ex. metaller och organiska miljögifter, hamnar i den marina och limniska vattenmiljön utgör ett hot mot utpekade arter och naturtyper. Miljögifter utgör ett särskilt allvarligt hot för sälar, som i egenskap av toppredatorer konstaterats ansamlas i höga halter i sina kroppar, vilket leder till nedsatt hälsa och reproduktion. Även samtliga tärnor är särskilt känsliga för miljögifter. Försämringar av vattenkvaliteten utgör ett generellt hot mot småsvamping, då särskilt övergödning och grumling kan leda till att lokala populationer försvinner.

 - Utsläpp från hushåll
 - Avloppsvatten och dagvatten innehåller bl.a. metaller, läkemedelsrester, näringsämnen och andra svårnedbrytbara organiska ämnen. Ämnena som släpps ut kan t.ex. ackumuleras i bottensedimenten och påverkar de akvatiska organismerna negativt.
 - Industriutsläpp
 - Industrier som t.ex. massfabriker och pappersbruk utgör utsläppskällor för bl.a. metaller och näringsämnen kväve och fosfor till kusten.
 - Utsläpp och läckage av olja och kemikalier från exempelvis båttrafik kan skada både djur- och växtliv i havet och på land. Fåglar som kommer i kontakt med oljan kan ta stor skada, direkt genom att oljan fastnar på fjädrarna och indirekt genom en påverkan på bottenfaunan.
 - Utsläpp från skogsbruk och vattenbruk
 - Fiskodling utgör utsläppskällor för näringsämnen kväve och fosfor, vilket riskerar att orsaka övergödning. I den marina miljön drabbar detta särskilt skyddade vikar. Fiskodlingar riskerar även att sprida sjukdomar till vilda fiskbestånd.

- **Invasiva eller främmande arter**
 - Den införda arten vattenpest (*Elodea sp.*) utgör ett stort problem i grunda bottenmiljöer då den sprider sig väldigt effektivt och riskerar att konkurrera ut befintliga arter och lokalt skapa stora artfattiga bestånd.
 - Mink och mårhund är invasiva arter som kan orsaka stor lokal skada på markhäckande fågelpopulationer som tärnor, särskilt på öar.
 - Även andra främmande arter utgör ett potentiellt hot och kan introduceras via t.ex. ballastvatten.

- För de marina naturtyperna utgör kunskapsbrist fortfarande ett påtagligt hot. För att förvaltning och bevarandearbete ska kunna utföras på ett effektivt och ändamålsenligt sätt krävs fler inventeringar av länets marina miljöer. Detta för att få

en bättre bild av arters och livsmiljöers förekomst och utbredning. Det behövs även en ökad kunskap om hur marina naturtyper och arter reagerar på olika former av påverkan.

Bevarandeåtgärder

Bevarandeåtgärderna i området ska leda till att de uppsatta bevarandemålen uppfylls över tiden. Det innebär att området måste ha ett tillfredställande skydd mot bland annat exploatering, samt att de skötselkrävande arterna och naturtyperna får den skötsel som krävs för att de ska nå eller upprätthålla ett gynnsamt bevarandetillstånd.

Områdets skydd

Förutom Natura 2000-bestämmelserna (7 kap 28-29 § miljöbalken) är området även skyddat inom Haparanda skärgårds nationalpark. Det innebär att det finns föreskrifter som reglerar verksamheter inom området. De fullständiga föreskrifterna finns i Naturvårdsverkets författningssamling som finns att tillgå på Naturvårdsverkets hemsida. Islandet, Stora- och Lilla Harrsten, Björn, Björns sten och Korkea är särskilt skyddade pga det stora antalet markhäckande fåglar och öarna får inte angöras vid eller beträdas från 1 maj till 31 juli, se karta. Inget ytterligare skydd bedöms som nödvändigt i dagsläget.

Bevarandeåtgärder

Området ska i första hand fortsätta att utvecklas fritt genom intern dynamik och andra naturliga processer.

Områdets sandmiljöer är unika och känsliga. Uppföljning och anpassning av hur besökare kanaliseras i området bör ske löpande för att förhindra skador på naturmiljön till följd av slitage.

Om främmande och potentiellt skadliga arter upptäcks på ön ska dessa avlägsnas.

Sandskär har historiskt präglats av betande djur. Att åter hålla betande djur i området skulle kunna vara en gynnsam åtgärd för områdets naturmiljöer och fågelliv. Måttligt djurtramp kan även vara positivt för småsvaltingen. Det är dock i sådana fall av stor vikt att betetrycket är väl anpassat för områdets förutsättningar.

Den bristfälliga kännedomen om områdets marina miljöer utgör idag ett hinder för förvaltning. Länsstyrelsen arbetar därför löpande med att bygga upp ett bättre kunskapsunderlag för förvaltning av länets marina värden.

Även andra åtgärder som ökar förutsättningarna för att uppnå bevarandemålen för området kan bli aktuella i framtiden.

Bevarandetillstånd

Området har utsatts för liten mänsklig påverkan, hyser mycket höga naturvärden och inga aktuella hot är kända i nuläget. Därför bedöms områdets landmiljöer i sin helhet ha ett bevarandetillstånd som i dagsläget är gynnsamt. Kunskapen om de marina miljöerna är dock bristfällig och någon bedömning av bevarandetillståndet för dessa kan i dagsläget inte göras.

Småsvalting, bottnisk malört och strandviva har alla starka populationer i området och bedöms ha ett gynnsamt bevarandetillstånd. Vikare följs inte upp på varken områdes- eller länsnivå och därmed kan ingen bedömning göras. Ingen bedömning har gjorts av varje enskild fågelart, men fågellivet i sin helhet bedöms ha goda förutsättningar.

Bilaga 1 – Arter och naturtyper

Enligt Naturvårdsverkets vägledning för svenska arter och naturtyper. För arter där vägledning saknas utgår beskrivningen främst från ArtDatabankens artfakta.

Arter ur Fågeldirektivets Bilaga 1

A001 – Smålom (Gavia stellata)

Lämpliga bytesdjur för smålommen är fisk upp till 20 cm, vilket i svenska inlandsvatten innebär främst småvuxen mört- eller laxartad fisk eller vatten med goda bestånd av siklöja. Lämpliga häckningsplatser utgörs i allmänhet av små och fisktomma skogstjärnar och myrgölar med flacka, gungflyartade stränder och med små gungflyholmar. Tillgång till områden med minimal mänsklig störning är viktigt. Arten är störningskänslig främst under ruvningen vilket innebär juni-juli i norra Sverige.

Under häckningstid utsträcks provianteringsturerna till fiskrika vatten upp till cirka 10 km från häckningslokalerna.

Smålommen övervintrar i marin miljö längs västra Europas kuster samt i södra Östersjön.

A002 – Storlom (Gavia arctica)

Storlommens huvudföda är fisk, i viss mån också vatteninsekter. Den behöver även lämplig plats att bygga sitt bo på vilket ofta innebär öar, särskilt mindre holmar, belägna i klarvattenssjöar (oligotrofa och mesotrofa) men arten häckar även på strandkanter. Tillgång till områden med minimal mänsklig störning är viktig. Arten är störningskänslig under häckningen (maj-juli/augusti), främst under ruvningsperioden.

Under häckningen rör sig arten normalt inom 1-10 km radie från häckningslokalen.

Storlommen övervintrar dels i östra Medelhavet och Svarta havet, dels i mindre utsträckning i västra Europa. Arten övervintrar även regelbundet längs södra Sveriges kuster.

A007 – Svarthakedopping (Podiceps auritus)

Svarthakedoppingen kräver tillgång till lämplig föda, vilket under häckningstiden består huvudsakligen av evertebrater, speciellt akvatiska, men också terrestra insekters larvstadier, samt till en mindre del fisk, salamandrar och grodyngel.

Arten är mycket känslig för näringskonkurrens med fisk. För lyckad reproduktion bör häckningsvattnen sakna, eller ha starkt reducerad fiskförekomst. Tillgång till lämplig häckningsplats är nödvändigt, vilket i allmänhet innebär små och fisktomma sötvatten i form av viltvatten, dammar, kärr, agmyrar och vattenfyllda lertag. Arten kan även häcka i större sjöar, både eutrofa slättsjöar som mer näringsfattiga skogssjöar. I de senare fallen bör undervattensvegetationen vara riklig om där finns fisk. Förekommer även vid vissa kustlokaler i Östersjön och Bottenhavet/Bottenviken. Under häckningen är svarthakedoppingen bunden till det vatten där boet anläggs. Övervintrar i marin miljö i västra och mellersta Europa.

A038 – Sångsvan (Cygnus cygnus)

Sångsvanen häckar i grunda, vegetationsrika vatten. Den kräver god tillgång på undervattensväxter under häckningssäsongen, liksom lämplig och god tillgång på grön växlighet under vintersäsongen.

Under häckningen rör sig paret normalt inom ett mycket begränsat område runt boplatsen. Sångsvanen blir könsmogen först vid 4 års ålder och fram till dess för de unga svanarna en kringströvande tillvaro i stora landskapsavsnitt.

Arten övervintrar i södra Sverige, Danmark och Nordsjöländerna.

A042 – Fjällgås (Anser erythropus)

Fjällgåsen kräver för sin häckning orörda och störningsfria områden i fjällens björk- och videzon, där det finns större och mindre sjöar med förekomst av öar. Betesområden i form av myrar och gräsmarker måste finnas i nära anslutning till häckningsplatsen. Arten kräver rast- och övervintringslokaler med gott om lämplig föda (främst gräsvegetation) och möjlighet att övernatta ute på vatten.

Den nuvarande svenska fjällgåspopulationen är resultatet av ett utplanteringsprojekt och fåglarna övervintrar på kulturbetesmarker i främst Holland.

Under häckningen uppehåller sig fjällgässen inom ett begränsat område i närheten av sin boplats (storleksordningen 2-5 km²).

A045 – Vitkindad gås (*Branta leucopsis*)

Den vitkindade gåsen häckar på små, flacka öar där den är skyddad från marklevande rovdjur. Arten fordrar stora, öppna gräsbevuxna ytor för sitt födosök, främst strandängar med kortvuxen eller kortbetad gräsvegetation. Den kräver rast- och övervintringslokaler med gott om lämplig föda (främst gräs) samt möjlighet att övernatta ute på vatten. Under häckningen rör sig paret normalt inom ett område i storleksordningen någon km². Arten flyttar mellan häckningsområdena i Sverige och övervintringsplatserna i Holland.

A068 – Salskrake (*Mergellus albellus*)

Salskraken häckar i gamla spillkråkehål, i holkar eller i ihåliga stubbar. Boplatsen kan ligga ganska långt från vatten. Födan utgörs av mollusker och vatteninsekter samt till liten del av småfisk. Arten bosätter sig vanligen vid älvsel och avor samt i sjö- och tjärnrika områden. De vistas ofta i skogsomgärdade tjärnar eller vid risiga sjö- och älvstränder med skyddande skog. Myrflarkar utnyttjas regelmässigt under ungarnas uppväxttid. Övervintringen sker främst längs grunda kustområden, men även i större isfria sjöar. Under häckningen uppehåller sig salskraken inom ett relativt begränsat område kring boplatsen (storleksordning 25 km²). Salskraken övervintrar i Östersjön och längs Nordsjökusten. Arten samlas ofta i stort antal på ett fåtal platser. I Östersjön är polska Szaecin Lagoon ett särskilt betydelsefullt område, där man beräknar att cirka 60-65 % av den nordvästeuropeiska populationen normalt övervintrar.

A075 – Havsörn (*Haliaeetus albicilla*)

Havsörnen är till stor del knuten till vatten för sitt näringssök (havsmiljö, större insjöar, älvar, vattenmagasin). Under häckningssäsongen är fisk den dominerande födan, men den tar även fågel och medelstora däggdjur. Under övriga delar av året dominerar fågel och fisk, där andelen kadaver är förhållandevis stor. Bygger stora, omfångsrika och tunga bon och kräver därför kraftiga träd (i första hand tall) för boets placering. Botrådets medelålder längs ostkusten är minst 160 år och i Lappland 350 år. Havsörnen är mycket störningskänslig vid boplatsen. Arten jagar över arealer i storleksordningen 50–200 km². De könsmogna, etablerade örnarna är i huvudsak stannfåglar. Ungfågeln rör sig över betydande områden under de första levnadsåren, men förhållandevis få lämnar landet. När

örnarna blir könsmogna och etablerar sig vid 4–5 års ålder sker detta i allmänhet i närheten av uppfödningplatsen.

A081 – Brun kärrhök (Circus aeruginosus)

Den bruna kärrhöken är starkt knuten till vassrika eutrofa slättsjöar, men finns även i andra typer av sjöar. En förutsättning för häckning är att det finns tillgång på tät, gammal vass eller liknande vegetation att bygga boet i. Arten kräver tillgång på lämpliga bytesdjur vid häckningslokalen och i dess omgivning. Jaktutflykter över åkermark kan utsträckas åtskilliga kilometer från boplatsen. Födan utgörs av bland annat sorkar, grodor och fågelungar, ibland även ägg, fisk och kadaver.

Under häckningstiden jagar den bruna kärrhöken över arealer i storleksordningen 10–30 km². Arten övervintrar i Medelhavsländerna och i tropiska Afrika.

A082 – Blå kärrhök (Circus cyaneus)

Blå kärrhök bygger alltid sitt bo på marken i öppen terräng av olika karaktär; på myrar, hyggen, i kraftledningsgator, kärr eller på hedar, men även i vass samt i unga barrskogsplanteringar, i vide- eller björksnår eller till och med i sädesfält. Födan utgörs av fåglar och smågnagare som den fångar i öppen terräng, allt ifrån hygge och myr till åker och äng. Arten jagar under häckningstiden över arealer i storleksordningen 25-50 km². Arten är helt beroende av god tillgång på smågnagare för sin häckning, och häckar därför inte under år med låg tillgång på gnagare.

Biotopvalet under övervintringen utgörs av öppna, trädfrä marker som till exempel åkrar, ängar, hedar, våtmarksområden. De svenska blå kärrhökarna övervintrar i Västeuropa från södra Skandinavien till Medelhavsområdet. Ett mindre antal fåglar övervintrar i Nordafrika.

A091 – Kungsörn (Aquila chrysaetos)

Kungsörnen kräver tillgång till lämpliga bytesdjur, vilket i norra Sverige främst utgörs av skogshare, tjäder, orre och ripa. Arten behöver även en lämplig plats att bygga sitt bo på, och i områden som saknar klippor/bergsbranter är den hänvisad till att bygga boet i träd med grova sidogrenar. I Norrlands skogsland innebär detta oftast tallar äldre än 200 år. Cirka 2/3 av den svenska kungsörnsstammen är beroende av tillgång på lämpliga boträd.

Kungsörnen föredrar områden med låg störningsfrekvens från människor och undviker därför bebyggda områden. De i Norrbotten häckande örnarna är som mest störningskänsliga under februari –maj.

Kungsörnens hemområde varierar mellan 75–200 km² beroende på bytestillgång.

Ungfåglarna rör sig över betydande områden under de första levnadsåren, men ytterst få lämnar landet. De köns mogna örnarna är i huvudsak stannfåglar, men de etablerade paren i Norrland drar sig åtminstone till en viss del söderut under december – februari under år med dålig födotillgång i hemmareviren. När de etablerar sig vid 4–5 års ålder sker detta i allmänhet i närheten av födelseområdet.

A094 – Fiskgjuse (Pandion haliaetus)

Fiskgjusen är helt beroende av tillgång till öppet vatten inom sitt hemområde (havsmiljö, insjöar, älvar, åar) eftersom födan nästan uteslutande består av fisk. Den fångar endast ytligt gående fisk, ned till maximalt en halv meters djup.

Fiskgjusen fiskar i såväl eutrofa som oligotrofa sjöar liksom i större vattendrag och i grundare kustområden. Jaktframgången kan dock minska avsevärt om vattnet är alltför grumligt. I områden med enbart oligotrofa sjöar kan sämre tillgång på fisk medföra lägre reproduktion bland annat beroende på att gjusarna måste jaga över större arealer (längre bort från boplatsen).

Fiskgjusen är beroende av lämpliga träd för sitt bobygge. Det vanligaste trädslaget är tall (≥90%) där det stora risboet byggs i toppen av plattkronade, kraftiga träd, så att utsikt fås över omgivningen. Enstaka bon kan placeras i kraftledningsstolpar, stora torn eller på stora stenar i sjöar och vattendrag. Fiskgjusen är ofta störningskänslig vid boplatsen.

Fiskgjusen kan jaga upp till någon mil från boplatsen. Arten flyttar mellan Sverige och Västafrika söder om Sahara.

A098 – Stenfalk (Falco columbarius)

Stenfalken är en småfågelspecialist som häckar i anslutning till öppna, småfågelrika områden. Under goda gnagarår livnär den sig även i hög utsträckning på lämmel och sork. I fjällen häckar arten huvudsakligen i fjällbjörskogen, men går i stor utsträckning även ned i det intilliggande barrskogsländet. Nedanför fjällområdena häckar stenfalken i mindre antal i anslutning till öppen mark som myrar, mossar, hedar, öppna kustmiljöer och alvar.

Stenfalken bygger inget eget bo utan utnyttjar risbon av framför allt kråka och korp, men även av fjällvråk, kungsörn och fiskgjuse. De utnyttjade bona kan vara placerade i träd likaväl

som i klippor. Stundom häckar stenfalken direkt på en klipphylla eller på marken. Under häckningen jagar arten över arealer i storleksordningen 15-25 km². Under vintern uppehåller sig stenfalken i öppna miljöer av olika slag, ofta större slättområden eller längs öppna kusttrakter. Den övervintrar i västra Europa, fåtaligt även i södra Sverige.

A103 – Pilgrimsfalk (Falco peregrinus)

Pilgrimsfalken häckar i branta klippväggar, fram till och med 1970-talet ofta även i risbon i träd (främst fiskgjusebon), samt på stora, blöta myrar där boet ofta återfinns på rissträngar bevuxna med dvärgbjörk och skvattram. I motsats till jaktfalken är pilgrimsfalken inte beroende av risbon utan kräver i första hand klippphyllor som är skyddade från väder och vind i en från människan någorlunda ostörd miljö. Häckande par är mycket traditionsbundna och återvänder år efter år till samma häckplats.

Pilgrimsfalken lever nästan uteslutande av fåglar som den slår i luften.

Under häckningen jagar arten inom ett område i storleksordningen upp till två mil från boplatsen, i vissa fall ända upp till sex mil från boplatsen.

De sydvästsvenska falkarna övervintrar i västra Europa, söderut till Spanien och Portugal. Enstaka individer övervintrar även i södra Sverige. De nordsvenska falkarna övervintrar i Medelhavsområdet och i Afrika.

A104 – Järpe (Tetrastes bonasia)

Järpen vill ha tät skog med föryngring av främst gran och med inblandning av al, björk och asp. Hög markfuktighet och förekomst av surdråg, alkärr och bäckar gynnar arten.

Lövträdsandelen i reviret bör överstiga 10% för att området skall accepteras.

En viktig och begränsad vinterfödoresurs är alknoppar, alhängen samt björkknopp, och i omedelbar anknytning till födan krävs dessutom skydd i form av gran. Liksom hos övriga skogshöns är god tillgång på insekter mycket viktig för kycklingarnas överlevnad.

Järpen är mycket stationär året om inom sitt revir (25-50 ha). När ett par har etablerat sig på en plats stannar de där så länge biotopen är intakt. Järpen är en extrem stannfågel inom sitt revir om 25-50 ha. Ungfågelspridningen kan röra sig om i storleksordningen någon eller några km.

A140 – Ljungpipare (*Pluvialis apricaria*)

Ljungpiparen häckar huvudsakligen i fyra olika miljöer. I norra Sverige är den en karaktärsart på fjällhedar och lokalt även på större, trädlösa myrar. I södra Sverige finns ett tynande bestånd på trädlösa högmossar, samt ett tämligen starkt bestånd på Ölands alvar.

Gemensamt för de olika populationerna är kraven på stora öppna områden, med låg och gärna något gles växtlighet.

Arten kräver stora sammanhängande öppna områden – ljungpiparen är ytterligt sällsynt när den sammanhängande arealen öppen mark understiger 15 ha. Överstiger den öppna arealen 30 ha uppträder arten tämligen regelbundet, men det är först när den sammanhängande arealen öppen mark är större än 90 ha som arten finns på alla våtmarker.

Arten hävdar revir och rör sig då huvudsakligen inom ett område i storleksordningen 15-30 hektar. Ljungpiparen övervintrar huvudsakligen i västra och sydvästra Europa. I övervintringsområdet uppehåller sig ljungpiparen på öppna jordbruksområden.

A151 – Brushane (*Calidris pugnax*)

Brushanen häckar i Sverige i två helt olika typer av miljöer, med olika ekologiska krav och populationsutveckling. Det sydliga beståndet kräver tillgång på lämpliga häckningsmiljöer i form av hävdade strandängar. I bra häckningsmiljöer finns en mosaik av gräs- och starrmarker, öppna dy- och jordytor och grunda vattensamlingar. Det nordliga beståndet kräver tillgång på lämpliga häckningsmiljöer i form av våta myrmarker, framför allt relativt lågväxta, fuktiga till blöta gräs- och starrängar.

Hanarna spelar på en gemensam spelplats, företrädesvis på låga upphöjningar i terrängen. Som rastlokaler utnyttjas öppna områden med grunt vatten och sandiga eller gyttjiga bottenar, men även översvämmade åker- eller betesmarker.

Under häckningen rör sig fåglarna inom ett begränsat område, gissningsvis någon km². Det skandinaviska beståndet övervintrar främst i Afrika söder om Sahara (Sahelzonen).

A157 – Myrspov (*Limosa lapponica*)

Myrspoven behöver tillgång till lämpliga häckningsmiljöer i form av öppna, gärna lite fuktiga hedrar i lågfjällsområden. Arten kan i lämpliga områden häcka i glesa kolonier. Tillgång till störningsfria häckningsplatser är nödvändig. Vissa år verkar myrspoven inte häcka alls, troligen på grund av för dåliga klimatförhållande på häckningslokalerna som exempelvis sen snösmältning, och kan då helt utebliva från sina häckningsplatser. Detta gör att bestånden

kan växla kraftigt från år till år. Hemområdet under häckningstid är gissningsvis i storleksordningen 15-25 km².

Myrspoven rastar främst längs våra kuster i grunda våtmarksmiljöer utan högre vegetation. Den övervintrar längs Europas och Afrikas västra kuster samt i Medelhavsområdet.

A166 – Grönbena (Tringa glareola)

Grönbenans lämpliga häckningsmiljöer utgörs av sankta stränder längs sjöar och vattendrag samt på fuktiga/våta gräs- eller starrbevuxna myrar. Arten kräver tillgång på öppet vatten och dyiga stränder. Den är särskilt vanlig i områden med flarkmyrar.

De högsta tätheterna hittar man i stora sammanhängande våtmarkspartier, men arten häckar regelbundet även vid mindre skogsomgärdade myrar. Grönbenan hävdar revir och rör sig då inom ett område i storleksordningen 1-5 km².

Under flyttningen påträffas grönbenan både längs kusten samt vid olika inlandsvåtmarker av öppen karaktär. Arten övervintrar främst i tropiska Afrika, men delvis även i södra Afrika.

A170 – Smalnäbbad simsnäppa (Phalaropus lobatus)

Smalnäbbad simsnäppa behöver tillgång på lämplig föda i form av mygglarver, små vattenlevande insekter och stora planktiska kräftdjur. Lämpliga häckningsplatser är fisktomma fjällsjöar, myrgölar eller större flarkmyrar. Arten håller främst till i områden med vattenomflutna startuvor eller där starren bildar en gles bård ut mot öppet vatten. Det bestånd som finns i Bottniska viken och Skärgårdshavet häckar främst på små öar med rik förekomst av små vattensamlingar samt i grunda vikar. Hos smalnäbbad simsnäppa är det hanarna som ruvar äggen och tar hand om ungarna, medan honorna efter äggläggningen påbörjar flyttningen söderut. Arten övervintrar i Indiska oceanen, till stor del ute till havs.

A177 – Dvärgmåsen (Hydrocoloeus minutus)

Dvärgmåsen är en sällsynt häckfågel i Sverige. Den häckar vid träsksjöar, grunda, vegetationsrika sjöar, kärr och grunda havsvikar samt lokalt på mindre skär längs kusten. Den är utbredd i första hand i Väster- och Norrbotten, men lokalt finns den även i lappmarkerna och i södra Sverige. Under häckningsperioden livnär sig dvärgmåsen främst på insekter som den fångar över vattenytan. Boet byggs på en liten tuva eller holme i vattnet. Arten övervintrar främst i Medelhavet.

A190 – Skräntärna (*Hydroprogne caspia*)

Skräntärna behöver tillgång till lämpliga bytesdjur, vilket i svenska vatten främst är abborre, mört och strömming. Den fiskar framför allt i grunda kustområden eller i kustnära (inom 30-40 km) sjöar. Lämplig plats för bobygge är flacka, vegetationsfattiga sandrevlar eller klippöar i havsbandet (egentliga Östersjön, Bottenhavet och Bottenviken, även Väneren). Arten häckar företrädesvis i koloni. Tillgång till områden med minimal mänsklig störning är viktig. Arten är störningskänslig under häckningen (maj-juli/augusti), främst under ruvningsperioden. Häckningslokalen och dess omgivande arkipelag bör sakna fyrfota rovdjur, framför allt mink. Under häckningen kan födosökande skräntärnor uppsöka fiskrika vatten åtskilliga mil från boplatsen. Arten är långlivad med relativt låg reproduktion. Skräntärnan övervintrar i tropiska Västafrika, där floden Nigers inlandsdelta i Mali är särskilt betydelsefullt.

A193 – Fisktärna (*Sterna hirundo*)

Fisktärnan behöver tillgång på fiskrika sjöar och/eller grunda kustområden samt störningsfria häckningsplatser. För att större kolonier ska kunna etableras krävs rovdjursfria områden; framför allt mink och räv bör hindras på häckningsplatserna. Under häckningen födosöker fisktärnorna inom ett område i storleksordningen 1-5 km². De nordiska fisktärnorna övervintrar huvudsakligen längs kuststräckan mellan Västafrika och Godahoppssudden.

A194 – Silvertärna (*Sterna paradisaea*)

Silvertärnan behöver tillgång på fiskrika sjöar och/eller grunda kustområden samt till störningsfria häckningsplatser. För att större kolonier ska kunna etableras krävs rovdjursfria områden, framför allt frånvaro av mink och räv. Under häckningen födosöker silvertärnorna inom ett område i storleksordningen 25 km². Arten övervintrar längs södra Afrikas kust och i Södra Ishavet.

A195 – Småtärna (*Sternula albifrons*)

Småtärnan behöver föda i form av småfisk och större kräftdjur. Arten är strikt bunden till långgrunda strandområden och jagar i regel patrullerande utanför strandlinjen. Tillgång på

lämpliga häckningsplatser är av allt att döma en begränsande faktor. Arten häckar på kala sandstränder, på låga sand- eller grusrevlar och på industri- och utfyllnadsmark vid kusten. För att större kolonier ska kunna etableras krävs rovdjursfria områden och framför allt mink och räv bör hindras nå häckningsplatserna. Uppsättning av tornfalksholkar måste undvikas i närheten av tärnkolonier. Under häckningen kan födosöken utsträckas åtskilliga km bort från boplatsen. Arten övervintrar längs Afrikas västkust.

A222 – Jorduggla (Asio flammeus)

Jordugglan vill ha tillgång på lämplig föda i form av sork och andra smågnagare, och häckar vanligen inte när tillgången på gnagare är låg. Arten är knuten till områden med större sammanhängande ytor öppen mark. Vanliga häckningsmiljöer är myrar och hedar, kalhyggen, kraftledningsgator, strandängar samt stora områden med permanenta ängsmarker eller extensivt bete i jordbrukslandskapet. Den häckar även sällsynt i skärgårdsmiljö. Under häckningen jagar arten över arealer i storleksordningen 5–25 km². Jordugglan övervintrar i västra och sydvästra Europa samt norra Afrika.

A223 – Pärluggla (Aegolius funereus)

Tillgång på lämplig föda i form av olika smågnagare, främst sork men även skogsmöss, näbbmöss och småfåglar. För god häckningsframgång krävs höga gnagartätheter.

Tillgång på lämpliga häckningsplatser i form av trädhåligheter. Häckar helst i hål av spillkråka, men kan undantagsvis hålla till godo med naturliga håligheter och hål av gröngöling och större hackspett. Arten häckar dessutom gärna i holk. Bra bohål är en bristvara och hannarna försöker därför stanna året runt i häckningsreviret.

Pärlugglan har svårt att komma åt sitt byte genom ett tjockt snötäcke, något som begränsar såväl artens utbredningsområde som chansen till vinteröverlevnad.

Pärlugglan häckar med de största tätheterna i tät granskog. Även om den föredrar granskog, helst äldre sådan med små luckor och öppningar i form av stormfällan etcetera, häckar den frekvent även i barr- och lövblandskogar innehållande tall, björk och asp. I områden med dålig tillgång på lämpliga bohål accepterar den även ren tallskog. Ofta påträffas arten i gränsområden till hyggen och inägor samt kring större myrar, förmodligen därför att bytestillgången är högre i dessa marker än centralt inne i den täta skogen. Emellertid utsätter sig "kantugglorna" därmed samtidigt för en högre predationsrisk från andra ugglor som till exempel slag- och kattuggla. Arten jagar över arealer i storleksordningen 3–10 km². Pärlugglan är huvudsakligen stannfågel, men vissa år sker flyttningsrörelser rum i september–november.

A234 – Gråspett (*Picus canus*)

Gråspetten behöver tillgång på lämpliga häckningsmiljöer i form av glesa blandskogsbestånd och barrbestånd med rika inslag av grova lövträd. Arten livnär sig till stor del på myror och andra marklevande insekter varför förekomsten av ljusöppna, solexponerade miljöer i skogen är mycket viktig. Arten häckar numera ofta i kvarlämnade grova aspar på hyggen. Historiskt sett har arten, liksom övriga hackspettar, gynnats av skogsbränder – på kort sikt genom insektsrikedomen på brandfältet och på lång sikt genom bildandet av så kallade lövbrännor. Gråspetten behöver tillgång till områden med rik förekomst av död ved och vedlevande insekter som alternativföda under vinterhalvåret. Den ses under denna årstid ofta i alstrandskog. Tillgång till lämpliga boträd är också ett krav, främst grov asp men även tall, björk, rönn och gråal.

Gråspetten rör sig över tämligen stora områden under häckningstiden; flera undersökningar tyder på att det handlar om flera hundra ha stora områden (100-1 000 ha).

Den kan under vintern röra sig över mycket stora områden – från Norge finns uppgifter om födosöksområden på upp till hela 5 500 ha.

A236 – Spillkråka (*Dryocopus martius*)

Spillkråkan kräver tillgång på lämplig föda i form av vedlevande insekter och myror. Den födosöker ofta lågt i träd, på stubbar med mera, gärna i rotrötad gran efter hästmyror. Tillgång på lämpliga häckningsplatser, främst i form av grov asp, tall eller bok, är också nödvändigt. I södra och mellersta Sverige råder ingen uttalad brist på lämpliga häckningsträd, däremot kan tillräckligt grova stammar saknas i stora delar av Norrland där skogsbruket är mera intensivt och tillväxten sämre. För att spillkråkan skall häcka måste stamdiametern i brösthöjd överstiga 30 cm för asp och 40 cm för tall. Medelåldern på utnyttjade tallar är i Småland 115 år, Uppland 170 år, Dalarna 187 år och i Gästrikland 239 år.

Spillkråkan är något av en nyckelart i boreala och nemoboreala skogsekosystem genom att den årligen producerar ett stort antal bohål lämpliga för större hålhäckande fåglar och däggdjur som ej själva förmår mejsla ut sitt bo.

Spillkråkan är en stannfågel som under sommarhalvåret i södra Sverige födosöker över arealer i storleksordningen 100–1 000 ha. Vintertid rör sig arten över större områden. I Norrlands inland är artens hemområden troligen betydligt större än i södra Sverige.

A241 – Tretåig hackspett (*Picoides tridactylus*)

Den tretåiga hackspetten vill ha tillgång på lämpliga häckningsmiljöer i form av skog med ett stort inslag av döda eller döende träd. I Sverige hittar man den idag främst i de av skogsbruket relativt sett mindre påverkade barrskogsområdena i Norrland, huvudsakligen i olikåldrig naturgranskog med kontinuerlig förekomst av barkborreangripna träd och högstubbar och ofta i sumpskogar. Arten kan även förekomma i flera andra skogstyper så länge kraven på rik födotillgång i form av vedlevande insekter är tillgodosedda. Häckningar har till exempel konstaterats på brandfält, i lövbrännor och i äldre alstrandskog.

Arten är specialist på barkborrar (både larver och vuxna individer). Eftersom barkborrarna ofta har tillfälliga massuppträdanden är tretåig hackspett mer rörlig än många andra hackspettar. Den är till viss del anpassad till att utnyttja massförekomster av barkborrar i samband med bränder, stormfällan och liknande skador på skog. Vintertid torde den dubbelögade bastborren (*Polygraphus poligraphus*) vara en mycket viktig födoresurs. Jämförelser av tillgången på stående död ved med kvarsittande bark i svenska och schweiziska revir visar att mängden substrat måste överstiga 10-15 m³/ha eller utgöra cirka 5% av den stående biomassan inom en areal av cirka 100 ha.

Arten är huvudsakligen en stannfågel som dock kan röra sig lite längre sträckor vintertid. Häckningsreviret är i storleksordningen 25-100 ha.

A258 – Rödstrupig piplärka (*Anthus cervinus*)

Rödstrupig piplärka är en ytterst fåtalig art i Sverige. Den föredrar helt öppna fjällmiljöer. Till skillnad från ängspiplärkan, som helst vill ha öppna hedmarker, hittar man den rödstrupiga piplärkan oftast i gränsområdet mellan fjällhed och betydligt fuktigare marker – i kanten av ett litet bäckkärr eller en tjärn, blöta starrängar eller längs bäckar och andra vattendrag.

Förutom sin förkärlek för fuktiga, eller rentav blöta miljöer, så bör där även finnas ordentligt med lågvuxna och frodiga videbuskage där den rödstrupiga piplärkan placerar sitt bo intill någon tuva eller buske. Med andra ord häckar den rödstrupiga piplärkan i samma slags biotop som föredras av enkelbeckasin och delvis av lappsparv. Kombinationen av ovannämnda biotopkrav uppfylls i Sverige huvudsakligen i de allra nordligaste delarna av fjällkedjan, särskilt i palsaområdena ovan trädgränsen och i de översta delarna av björkskogsbältet i de nordligaste delarna av Torne lappmark.

Majoriteten av de rödstrupiga piplärkorna övervintrar i fuktiga områden i Sahel samt längs de övre delarna av Nilens vattensystem. Den observeras dessutom fåtaligt i de östra delarna av Medelhavsområdet.

A272 – Blåhake (*Luscinia svecica*)

Blåhaken häckar i tät fuktig fjällbjörkskog och täta videsnår på sumpiga platser i fjällen, samt längs bäckar och vid myrar i övre barrskogsområdet.

Arten hävdar revir och rör sig då inom ett område i storleksordningen 1 ha.

Blåhaken övervintrar i södra Asien. Skandinaviska blåhakar flyttar i mindre omfattning även till Afrika.

A338 – Törnskata (*Lanius collurio*)

Törnskatan vill ha tillgång på öppna marker (främst jordbruksmark, men även kalhyggen) med rik insektsförekomst på varma, solbelysta lokaler. Häckningslokalerna bör ha god tillgång på attraktiva insektsmiljöer i form av blommande och bärande buskar (till exempel nypon, slån eller björnbär) i kombination med öppna partier, till exempel kortbetade gräsytor.

På jordbruksmark föredrar törnskatan en mosaik av betade och mindre hårt betade ytor där artdiversiteten för växter och insekter är hög.

Optimala hyggen för törnskatan karaktäriseras av hyggen utan fröträd och/eller högskärmar, det vill säga den gamla typen av hyggen. Generellt får törnskatan fler ungar på hyggen än på jordbruksmark beroende på lägre predation. Törnskatan föredrar hyggen som planteras med gran. Dessa nyttjas till cirka 15 år efter planteringen. Från Dalarna och norrut är hyggen den viktigaste biotopen för törnskatan.

Arten hävdar revir och rör sig då inom ett område i storleksordningen 5 ha.

Törnskatan övervintrar i tropiska östra och södra Afrika.

A456 – Hökuggla (*Surnia ulula*)

Hökugglan vill ha tillgång på lämpliga häckningsplatser i form av håligheter i träd, skorstensstubbar eller holkar. När lämpliga håligheter saknas, liksom under perioder med mycket höga beståndstätheter, kan arten tvingas häcka i öppna risbon som andra fåglar har byggt. Boet läggs ofta i täta barr- eller blandskogsbestånd. Tillgång på öppna marker för födosöket är också ett krav. Arten utnyttjar såväl öppna myrmarker som hedar, kalhyggen, kraftledningsgator och vägrenar. Arten lever främst av smågnagare, främst olika sorkar, men även småfågel. Under häckningen jagar arten över arealer i storleksordningen 3-10 km². Hökugglan är huvudsakligen en stannfågel, men efter dåliga gnagarår rör sig arten under vintern över stora områden och kan därvid påträffas även söder om Sverige.

Övriga fågelarter

A043 – Grågås (Anser anser)

Grågåsen häckar allmänt i södra Sverige samt längs Norrlandskusten. Boet byggs oftast på holmar eller halvöar intill vattnet, gärna på en liten höjd med fri utsikt över vattnet. Liksom andra gäss är grågåsen oerhört ortstrogen och återkommer år efter år till samma plats. Grågåsen äter gräs, späda skott och blad av olika örter såsom maskros och strandaster. På grunt vatten kan den även äta alger och bandtång. Tillfälligt äter den också säd och bär. Flyttar i september och oktober ner till västra och sydvästra Europa.

A069 – Småskrake (Mergus serrator)

Småskraken häckar vid kusten och i invatten från Norrbotten till Skåne. För att den ska trivas krävs klart vatten och gärna steniga stränder. Småskraken har sitt bo på marken bland klippblock eller tät vegetation, ofta mycket väl dold. Småfisk utgör småskrakens huvudföda. I september till oktober lämnar småskrakarna sina häckplatser. Många övervintrar vid Öland och Sveriges södra kuster men många fortsätter även ner till Europas västra kuster.

A137 – Större strandpipare (Charadrius hiaticula)

Större strandpiparen häckar på sandiga eller grusiga stränder längs hela den svenska kusten. Den häckar även på alvarmark på Öland och Gotland samt på hedmark i fjällens lav- och övre videbälte. I inlandet häckar arten sparsamt från norra Härjedalen till Torne lappmark. Större strandpiparen är i rörelse både dag och natt. För att lokalisera bytesdjuren, insekter, blöt- och kräftdjur samt maskar, använder de sig av såväl syn som hörsel. Från slutet av juli till oktober sker bortflyttningen.

Arter som omfattas av Art- och habitatdirektivet

1938 – Vikare (*Pusa hispida*)

Livsmiljö

Under den isfria delen av året lever vikaren till 80-90 % ett pelagiskt liv. Resterande tid tillbringar den på stenar och skär i kustnära, grunda vattenområden. Vikaren är helt beroende av stabil is, för kutningen och digivningen. Vikaren är även beroende av is för de vuxna djurens pälsömsning under senare delen av april och början av maj.

Reproduktion och spridning

Honorna föder sin unge i is- och snögrottor under februari–mars. Vikarens unge (kuten) har vid födseln en värmeisolerande vit päls som isolerar mycket dåligt i vattnet. Kuten måste därför vara uppe på isen under hela digivningsperioden, vilken varar under 3–8 veckor. Därefter fälls kutpälsten och den går i vattnet, varmed kut-moderkontakten bryts. Arten kan förflytta sig långa sträckor, i storleksordningen 30-50 mil.

Övrigt

Huvudsaklig föda under det första levnadsåret är mindre kräftdjur (skorv och pung räkor) samt spigg. Senare äter den huvudsakligen simpbor, skarpsill och strömming (småfisk, 15-20 centimeter). Vintertid äter även äldre djur mängder med skorv.

1940 – Småshalvting (*Alisma wahlenbergii*)

Småshalvting är en vattenväxt som främst finns på sandiga bottnar, men den kan även förekomma där sanden är lerinblandad och stenig. Arten förekommer antingen i bräckt vatten eller i naturligt mesotrofa-eutrofa sötvatten med förhållandevis hög konduktivitet. Vanliga växtplatser i Bottenviken är laguner och vikar som nyligen bildats och som ligger skyddat från störning av is, strömmar och vågor. Arten har höga krav på vattenkvaliteten och växer bara i relativt klara vatten. Småshalvting växer helt under vattenytan och oftast på 20 till 150 centimeters djup, är siktdjupet bra kan den gå ner till 350 centimeter.

Småshalvting är konkurrenssvag och gynnas säkerligen av strandbete. Den är sannolikt mest känslig för störning och växlande vattenstånd under våren och försommaren när årets groddplantor fortfarande är små och dåligt rotade.

Arten sprider sig huvudsakligen vegetativt, men fröna kan transporteras med vatten. Spridningsavståndet är därför beroende av vattensystemets utseende. En rimlig uppskattning av spridningsavstånd är mindre än 100 meter.

1945 – Bottnisk malört (*Artemisia campestris ssp. bottnica*)

Bottenviksmalörten växer längs strandnära miljöer. Den är närmast ansedd som saltskyende vilket kan vara förklaringen till att den endast är någorlunda frekvent längst in i Bottenviken. Den växer normalt i gränsområdet där sanddyner nybildas och där de stabiliseras av en mer täckande vegetation. Växten lever främst på sandig mark, men har några få förekomster på andra substrat, exempelvis klippor.

Underarten gynnas av den kustnära störning av vind m.m. som håller sanddyner fria från sammanhängande växttäcke vilket gör att ny mark kan koloniseras.

Bottenviksmalört sprider sig vegetativt och kan bilda mattor. Blommorna är vindpollinerade, fröna sprids med både vind och vatten, en rimlig uppskattning av spridningsavstånd är därför 100–1000 meter.

1968 – Strandviva (*Primula nutans*)

Strandvivan växer på sötvattenspåverkade strandängar och vågexponerade moränstränder. Den påträffas ofta i små fuktsvackor på övre delen av sandstranden. Arten tål översvämning av både havs- och sötvatten. Den är ljuskrävande och konkurrenssvag i tät gräsvegetation vilket också gör den känslig för pålagring av förna. Strandviva är därmed betesgynnad, men betet har i stort sett helt upphört inom dess utbredningsområde. Den gynnas även av vattenståndsfluktuationer, isskrivning och stormvågor som rensar bort konkurrerande arter. I ett längre perspektiv är lokalerna inte stabila eftersom landhöjningen ger ändrade förutsättningar som medför att lokaler försvinner och nya kommer till.

Fröna är vindspridda, men kan transporteras med vatten. En rimlig uppskattning av spridningsavstånd är 100–500 meter.

Naturtyper

1110 – Sandbankar

Bankar som är permanent täckta av havsvatten. De ligger vanligen på relativt grunt vatten, med ett maximalt djup på ca 30 meter under havsytan. Bankarna består i huvudsak av sandiga sediment, men andra kornstorlekar kan också förekomma, t ex ler, grus inklusive skalgrus, sten och stenblock. Bankarna skiljer sig topografiskt från omgivande bottenområden.

Det varierande bottensubstratet erbjuder livsmiljöer för både mjuk- och hårbottenlevande arter. Bankarna kan vara fria från vegetation eller täckta av sjögräs och/eller makroalger. De

bankar som är belägna längre ut från kusten har ett gott vattenutbyte och fungerar ofta som refug för marina arter som trängts bort från mer kustnära områden.

Svenska undertyper

1. Sandbottnar nästan utan vegetation, med stor rörlighet i sediment.
2. Ålgräsängar och annan långskottsvegetation med mindre rörelse i sanden.
3. Musselbankar med en täckningsgrad under 10%.

1140 – Blottade sand- och lerbottnar

Grunda, sandiga och leriga bottnar som delvis blottas vid lågvatten. Dessa bottnar är ofta fria från makrovegetation men med stora mängder blågrönalger och kiselalger. Fintrådiga alger kan förekomma.

Naturtypen är viktig för änder och vadarfåglar, som söker föda i de grunda bottnarna. Vattenkvaliteten ska vara god och den antropogena belastningen i form av utsläpp och läckage av övergödande näringsämnen, olja och kemikalier ska vara försumbar.

1170 – Rev

Biogena och/eller geologiska bildningar av hårt substrat förekommande på hård- eller mjukbottnar. Reven är topografiskt avskilda genom att de höjer sig över havsbotten i littoral och sublittoral zon.

Revmiljön ska ha en naturlig artsammansättning, vilken ofta karaktäriseras av en zonerings av bottenlevande samhällen av alger och djurarter. Den kan utgöras av konkretioner, skorpbildningar och korallbildningar.

Rev avgränsas mot omkringliggande botten där revbildningen övergår med mer än 50% i mjukbottenytan och/eller där biogena bildningar understiger 10% av täckningsgraden.

Svenska undertyper

1. Undervattensklippor
2. Biogena rev
3. Organogena rev

1220 – Sten- och grusvallar

Sten- och grusvallar, inklusive fossila vallar, i direkt anslutning till stranden. Många olika successionstadier förekommer. I de äldre delarna kan antingen gräs-, ljung- och risvegetation eller en vegetation dominerad av mossor och lavar utvecklas. Vegetationens utformning är beroende av hur exponerad stranden är för vind och vågor men har ofta en tydlig zonerings av olika vegetationstyper. Naturtypen är vanligen ohävdad och förekommer i boreal och kontinental biogeografisk region.

1630 – Strandängar vid Östersjön

Merparten av strandängarna är eller har varit påverkade av slåtter och/eller betesdrift. Flora och fauna varierar beroende på bl.a. underlag och hävdhistorik, och är oftast präglade av antingen pågående traditionell hävd eller tidigare hävd. Arter som indikerar hävdkontinuitet ska finnas. Naturtypen är i allmänhet helt öppen, men enstaka träd och buskar kan förekomma.

Vegetationen påverkas av naturliga faktorer som till exempel landhöjning, vattenståndsväxlingar och isskrap och är mer eller mindre tydligt zonerad. De hävdade strandängarna är viktiga för häckande vadare.

Strandängar vid Östersjön varierar dock en hel del beroende på var de förekommer. Landhöjning, vattenståndsväxlingar och isskrap har en mycket större inverkan i norra delen av Östersjöområdet vilket leder till en stor variation i naturtypens artinnehåll och en zonerings av vegetationen samt att de inte har samma krav på hävd för att hållas öppna. På platser med mycket gäss kan betespåverkan från dessa vara betydande och hålla naturtypen öppen.

Kärlväxtfloran på strandängar vid Östersjön är ofta artrik och i synnerhet längs Bottenviken och Bottenhavet särpräglad med arter såsom kärrvial, grönländsgåsört, strandögontröst och klapperögontröst. Längst i norr förekommer ibland även strandviva i naturtypen.

Mark som på grund av igenväxning, felaktig skötsel eller annan påverkan i stort sett saknar karakteristiska arter och inte kan anses gå att restaurera inom en rimlig tid bör i normalfallet inte räknas som naturtyp. Detta gäller även mark som är så starkt gödningspåverkad att kvävegynnade växter helt dominerar fältskiktet.

1640 – Sandstränder vid Östersjön

Sandstränder vid Östersjön med svagt sluttande kustlinjer formade av havets vågrörelser. Stränderna hyser ofta rikligt med perenna växter men kan även ha sparsam vegetation. Flera av arterna är sandbindare. Naturtypen är i regel inte påverkad av slåtter eller betesdrift. Insektsfaunan är särpräglad. Ett måttligt slitage från ett rörligt friluftsliv är vanligt.

2180 – Trädklädda dyner

Trädklädda, i allmänhet stabila, kustnära sanddyner på skyddade ställen. Naturtypen omfattar både mer eller mindre tät dynskog som är naturligt uppkommen, och seminaturliga skogar som är spontant utvecklade från gamla planteringar (skyddsskog) av i huvudsak tall. Trädbeståndet är välutvecklat och vegetationen hyser typiska skogsarter. Pionjärstadierna är till sin karaktär öppna skogar som i fuktiga sänkor försumpas. Vid Östersjöns nordkust finns pionjärskogar av al och tall. Jordmånen är i regel näringsfattig och marken bevuxen med ris, mossor och lavar. Intern dynamik kan uppträda när träd faller. Bete kan förekomma. Naturtypen utgör ett av de senare stadierna i sanddynssuccessionen och förekommer där sand inte har ackumulerats på länge (primära dyner), men ytor med blottad sand och den småkulliga dyntopografin finns ofta kvar. Ibland kan dynen vandra upp till träden eller skogen, med den följd att trädstammarna delvis täcks av sand och trädkronorna sticker upp ur dynen (sekundära dyner). Merparten av de trädklädda dynerna ligger i området mellan den öppna sandstranden eller dynamrådet och den egentliga skogen. Ofta är det fråga om en enda, rätt hög randdyn. Trädskiktet på primära dyner består i allmänhet av låga, glest växande tallar och kan göra ett parklikt intryck. På sekundära dyner påträffas även gråal, björk och andra lövträd. Humusskiktet är tunt och bryts lätt sönder. Kråkbärsris är i regel dominant i fältskiktet som förekommer fläckvis, men också mjölon kan vara dominant. Dessa ristyper bildar ofta runda bestånd som breder ut sig åt sidorna. Mossor och lavar förekommer rikligt. Naturtypen är mycket variationsrik och kan innehålla en mosaik av olika skogstyper av olika fuktighetsgrad och med olika artinnehåll i träd- och buskskiktet.

4030 – Torra hedar

Torra till friska, hävdpräglade hedar på silikatiska podsoljordar (ej sandfält) nedanför trädgränsen. Naturtypen har utvecklats genom lång beteskontinuitet, ofta i kombination med återkommande bränningar, men kan vara stadd i igenväxning. Krontäckning av träd och buskar, som inte är av igenväxningskaraktär, är 0-30 %. Torra hedar är vanligtvis artfattiga

och domineras av smalbladiga gräs och ris, till exempel fårsvingel, rödven och ljung. Hävdgynnade arter ska finnas. De svenska undertyperna delas in i ljunghedar och gräsheddar.

7140 - Öppna mossar och kärr

Beskrivning

Habitatet är heterogent och omfattar ombrotrofa och minerotrofa, fattiga till intermediära, öppna eller mycket glest trädbevuxna myrar. De myrtyper eller myrelement som kan inkluderas är plana eller svagt välvda mossar och tillhörande laggkärr, nordlig mosse, plana (topogena) kärr, sluttande (soligena; lutning >3%) kärr - i synnerhet backkärr (lutning >8%) - samt torvbildande mader (sumpkärr). Torvtäcket är normalt minst 30 cm djupt, men kan vara tunnare i unga myrar. Gungflyn, mjukmattegolvet med vanligen mossrik vegetation som på grund av luftvävnad i rotsystemet flyter på vatten eller lös gyttja, inkluderas oavsett torvdjup. Morfologiska strukturer i torven är sällsynt och utgörs i så fall av mindre tubbildningar. Trädskikt bestående av träd högre än tre meter får inte ha mer än 30% krontäckning. Två undergrupper kan urskiljas: Svagt välvda mossar samt kärr och gungflyn (kan indelas i fattiga och intermediära för uppföljningen).

Myrens hydrologi och hydrokemi får inte vara starkt generellt påverkad av antropogena ingrepp. Slåtter kan bedrivas. Reversibla, mindre ingrepp som orsakat lokal störning i begränsade delar av myren kan medges.

Förutsättningar för bevarande

För att öppenheten ska kvarstå så förutsätter naturtypen intakta hydrologiska förhållanden och en opåverkad hydrokemi. Detta inkluderar att torv inte oxideras som en följd av antropogena ingrepp utan endast som en eventuell följd av naturliga förändringar. För de limnogen vattmarkerna och maderna inom naturtypen förutsätter det också en naturlig vattenregim i anslutande vattendrag och sjöar.

De hydrologiska och hydrokemiska förhållandena behöver upprätthållas också för att bevara variationen av strukturer/formelement (ex. tuvor, höljor, kärrfönster, slukhål, dråg, gungflyn) och olika vegetationstyper som naturligt finns i naturtypen samt motverka negativa vegetationsförändringar och igenväxning orsakad av dränering eller luftburet nedfall av näring.

Den karakteristiska vegetationen och strukturerna är också en förutsättning för många av de typiska arterna som har sin livsmiljö inom naturtypen. Gynnsamt tillstånd/bevarandestatus förutsätter att de typiska arterna inte minskar påtagligt i området respektive på biogeografisk nivå eftersom typiska arter indikerar att naturtypen upprätthåller viss kvalitet och viktiga ekologiska funktioner.

9010 - Taiga

Beskrivning

Naturtypen förekommer i boreal till boreonemoral zon på torr till blöt och näringsfattig till näringsrik mark och innefattar i typfallet produktiv skogsmark. Enstaka områden finns i kontinental region. Trädskiktets krontäckningsgrad är normalt 30-100% och utgörs av gran, tall, björk, asp, rönn och sälg. Små inslag av andra inhemska trädslag kan förekomma. Naturtypen innefattar även brandfält och stormfällningar som då kan innebära en lägre krontäckning.

Skogen ska vara, eller i en relativt nära framtid kunna bli naturskog eller likna naturskog med avseende på egenskaper och strukturer. Den kan ha påverkats av t.ex. plockhuggning, bete eller naturlig störning. Skogen ska vara i ett sent eller i ett relativt sent successionsstadium. Det ska finnas gamla träd och död ved och en kontinuitet för de aktuella trädslagen. Om naturliga störningsprocesser eller skötselåtgärder, huvudsakligen brand/naturvårdsbränning, i syfte att imitera sådana har påverkat området kan även områden i yngre successionsstadier ingå om de utgör ett väsentligt värdehöjande komplement. Egenskaper och strukturer som är typiska för naturskog finns normalt även i yngre successionsstadier. Skogens hydrologi ska inte vara under stark generell påverkan från markavvattning. Näringskrävande örter finns endast undantagsvis. Naturtypen hyser vanligtvis en mängd rödlistade arter som gynnas av lång skoglig kontinuitet, gamla träd, död ved eller brandfält och successionsstadier efter brand.

Undergrupper:

- A. granskog
- B. tallskog
- C1. barrblandskog
- C2. blandskog
- D. triviallövskog
- E. kalmark/glest beskogad mark med mycket död ved efter störning (ex. brandfält)
- F. naturliga successionsstadier efter störning, (ex. barr-, löv- eller blandbrännor).

9030 - Landhöjningsskog

Naturtypen förekommer längs kusten från Uppland och norrut. Den finns i flacka områden från Östersjöns normalvattenläge till 3 meter över havet. Trädskiktets krontäckningsgrad är 30-100% och barr- och/eller triviallöv utgör minst 50% av grundytan. Skogen som ingår i naturtypen skall vara naturskog eller likna naturskog med avseende på egenskaper och strukturer och vara naturligt förnygrad primärskog. Den kan ha påverkats av t.ex. bete, plockhuggning eller naturlig störning. I de sena successionsstadier som ingår ska det finnas

gamla träd och död ved. Kontinuitetsbrott eller skogsbruksåtgärder kan ha förekommit, men området i sin helhet liknar naturskog med avseende på egenskaper och strukturer.

Naturtypen förekommer i ett landskap där en stor del av successionsstadier såsom stränder, strandängar, busksnår och primärskogar samt våtmarker i olika utvecklingsstadier finns representerade. I takt med landhöjningen koloniserar de olika ingående miljöerna successivt nya områden. Naturlig dynamik präglar naturtypen.

De lägst liggande primärskogarna utgörs ofta av örtrika lövskogar. Längre upp har barrträd börjat etablera sig och olika blandskogstyper uppstår. Högst upp från stranden finns barrskogar vars jordmån utlakats i sådan mån att den influens brackvattnet haft inte längre gör sig påmind och om inte jordarten i sig är näringsrik så är vegetationen typisk för näringsfattiga förhållanden.

9080 – Lövsumpskog

Naturtypen förekommer på näringsrik mark som är fuktig till blöt. Det finns en påverkan från högt grundvatten och översvämning sker normalt årligen. Naturtypen finns på mineraljord, tunna torvtäcken och i vissa fall även på torvmark av lövkärrstorv/vasstorv. Trädskiktets krontäckningsgrad är normalt 50-100%, och triviallöv med undantag av fjällbjörk utgör minst 50% av grundytan. I södra och mellersta delarna av landet utgörs trädskiktet ofta av klibbal och ibland ask. Längre norrut finns mest gråal och glasbjörk och allra längst i norr även asp. Videarter kan förekomma i både träd- och buskskikt. Gran är ett vanligt inslag i naturtypen. Kvalitetskriterier: Skogen ska vara, eller i en relativt nära framtid kunna bli naturskog eller likna naturskog med avseende på egenskaper och strukturer. Den kan ha påverkats av t.ex. plockhuggning, bete eller naturlig störning. Skogen ska vara i ett sent eller i ett relativt sent successionsstadium. Det ska finnas gamla träd och död ved och en kontinuitet för de aktuella trädslagen. Om naturliga störningsprocesser eller skötselåtgärder i syfte att imitera sådana har påverkat området kan även områden i yngre successionsstadier ingå. Egenskaper och strukturer som är typiska för naturskog finns normalt även i yngre successionsstadier. Skogens hydrologi får inte vara under stark generell påverkan från markavvattning. Framförallt de översilade skogarna kan hysa en mängd rödlistade arter.

Länsstyrelsen
Norrbotten